

Az ideális iskola

Valamit azonnal le kell szögezmem: diák vagyok. Tehát, mint minden diák, egy kicsit elfogult az iskolával és tanulással kapcsolatban. Még csak a padból ismerem az iskolát. Terveim között nem szerepel, hogy tanár legyek, de szeretnék megismerkedni az iskola szerkezetével felnőtt szemmel is. Ha sikerül, számítógéppel fogok foglalkozni. Azonban nem akármilyen! Ugyanis nagyon szeretem a gyermekeket is. Szóval az a számítógép, amellyikkel én fogok foglalkozni, segíteni fog a gyerekeknek a tanulásban. A számítógépeknek köszönhetően a jövőben meg fog változni az iskola szerkezete is. De tanárookra is – élő emberekre is – szükség lesz. *Hogyan képzelem el én ezt az iskolát?*

Ahhoz, hogy erre a kérdésre felelni tudjak, meg kell válaszolni egy másik kérdést: *ki és mi az ember*, s egyúttal azt is, hogy a gyerekekből az iskola milyen embert kíván nevelni. Azt, hogy az ember mitől ember, nagyon nehéz megválaszolni. A tudomány karmai közül is kicsúszik a válasz, egyetlen tudomány sem tudja befogni. Én sem tudom maximálisan megválaszolni: az ember létfenntartó, de létkiteljesítő lény, megismerő és megértő, legalábbis potenciálisan; egyszerre történeti és jövőbe néző lény, mert célkitűző s céltudatos; mindenképpen autonómiára tör, ám bizonytalan önérzetű, ezért gyakran drasztikusan önérvényesítő, értékelő lény, mert értékrendszere van, csak hogy ez ellentmondásos, hiszen ellentétes értékek vezérlik, mint a biztonság és szabadság; magánlény, ugyanakkor esendően társas alkat: egyszerre gondolatteremtő és cselekvést véghez vivő, s egyszerre választó és nyitott lény; bonyolult pszichikumú, örömközpontú, szerető lény; noha önálló s korlátozó erkölcsé s taktikája van; olyan jól alkalmazkodó lény, aki istenkereső, avagy minden vallástól függetlenül hívő, hitre éhes lény. Így az iskola célja nemcsak az, amit ma gyakorlatilag a legfontosabbnak vélnek: a gyermeket akárhogyan, akármilyen módon betérlni egy szakma, egy munkahely, egy lakás kapuján; keservesen s nemegyszer csak látszólag megoldani pályaválasztását és családalapítását, s mindezt elfogadtatni vele. Ennél sokkal több: emberré nevelés: aki élni képes ebben a világban, s nem is akárhogyan.

Azt hiszem, hogy nehéz feladat elé állítom a tanárokat. Számomra a tanár talán nem is emberi lény, hiszen valamiféle hibátlan példa, mint a diákságnak, s ez az ember számára elérhetetlen állapot. A tudásanyagról nem is beszélve – amit a fejükben kell tartani.

De abban a bizonyos iskolában nem a tanárok az élő lexikonok, hanem a számítógépek. A számítógépek veszik át a könyvtár és a tankönyv szerepét. Itt nem szépirodalmi könyvekre gondolok, hanem tudományos adattárakra. A tankönyvvel szemben a képernyőnek az az előnye, hogy térben és időben több dimenziót biztosít. A folyamatokat nem leírva és lerajzolva, hanem mozgásukban, fejlődésükben mutatják be. Azt hiszem: így sokkal elképzelhetőbbek és érdekesebbek lesznek minden diák számára a reáltárgyak – gondolok itt a fizikára, biológiára, kémiára, földrajzra... Persze, ehhez az szükséges, hogy a gyerekek is értsenek a számítógépekhez, azoknak legfontosabb, legszükségesebb használatát megtanulják. Így egy csomó időt takaríthatnak meg sok más, nagyon fontos dolog számára, hiszen nem kell azzal időt töltenünk, hogy a könyvek között megtaláljuk azt az információt, amire szükségünk van. Csak egy gombnyomás és már rögtön

olvashatjuk, hogy Maxwell I. törvénye – $N_e = \frac{1}{E_0} Q$ és hogy Columbia fővárosa Bogota

... És ha ilyen számítógéphez mindenki bármikor hozzájuthat, akkor nincs is szükség lexikális adatok tudására; hiszen bármikor megtudhatja.

Én ezzel nem azt akarom mondani, hogy a tanárnak nem kell semmit tanítania, csak azt, hogy a diáknak nem kell megtanulnia millió évszámot, képletet, azonosságot és nevet. Azonban arra szükség van, hogy mindezekről halljon. Sokszínű, gazdag előadásokkal el lehet érni, hogy a diákok egységes világképet tudjanak kialakítani, hogy fel tudják mérni helyzetüket, felismerjék feladataikat, s hogy merjenek és tudjanak helyesen dönteni a sokféle lehetőség között.

Az „agytornák” mellett nem szabad elhanyagolni a test edzését. Már a régi közmondás

is úgy tartja: „Ép testben ép lélek”. A sport, a játék után táncolni is meg kell tanítani a gyerekeket, hiszen ez egyik eszköze a társas kapcsolatok kialakításának. És itt találkozunk egy másik fontos dologgal. A szeretetet, a társas kapcsolatokban való részvételt is tanítani kell! Ezek egyik módja a közös foglalkozás, ami segítséget ad egymás és önmagunk megismerésére. Vitatkozni, beszélgetni, dolgozni és játszani is együtt kell. Minél többféle dolgot végeznek együtt, annál jobban, több oldalról ismerik meg egymást és önmagukat. De nemcsak egymás között – diákok között – kell rendezni ilyen délutánokat, hanem minden korosztályt be kell vonni, s ezáltal az ő életüket és problémájukat is megismerik a gyerekek. Ezt pl. különféle társadalmi munkákkal lehet megvalósítani: öregek gondozása, újságkihordás (színjátszás), almaszedés... Hozzánk azok a tanárok állnak közel, akik néha le tudják vetni tanár-álarcukat, s tudnak emberek lenni, ha csak egy kis időre is. Ilyenkor nem tanár és diákja áll egymással szemben, hanem egy tapasztaltabb ember egy "zöldfülűvel". S néha jó a diáknak tudni, hogy a tanár is ugyanolyan ember, mint ő – mert van, mikor ez kétségbevonható. Hogy ezt a tanárok el ne felejték, s hogy ne csak elméleti tudásuk legyen, minden ötödik évben dolgozniuk kell kb. egy évet, s aztán újra taníthatják a diákokat. Ennek egy másik előnye is van: ha már nem érzi magát alkalmasnak, akkor tanítás helyett elmehet valami mást dolgozni, anélkül, hogy ez neki komolyabb lelki problémát jelentene.

Visszatérve a diákokhoz, s a pályaválasztáshoz: ez nekem is nagy gondot jelentett! Tekintettel arra, hogy minden gyerek más és más: kétlábon-járó csoda, titok, nemcsak egymás, hanem önmaga számára is, az iskola nem 8 éves lenne, hanem több (általános iskola + gimnázium). Az első négy évben folya az írás-olvasás, számolás, vagyis az alapvető ismeretek megtanítása. A következő nyolc évben következne az előadások hallgatása. A hatodik év után, ha valaki eldöntötte, hogy mi akar lenni, az továbbtanulhat felsőbb intézményben, egy beszélgetés-vizsga után. Aki nem tud dönteni a nyolcadik év végéig, az maradhat továbbra is az iskola diákja. Ekkor az előadások témája a hivatások, foglalkozások bemutatása, ismertetése.

A felsőbb oktatási intézményekben már komoly számonkérés és tanulás folyik! Hiszen a diák csak olyat tanul ott, amit szeret, s amire a jövőben szüksége lesz.

Pár szó a hiányzásról-szabadságról. A diáknak nem kell mindennap megjelenni az előadásokon, de egy bizonyos százalékban a részvételt igazolnia kell. Erre azért van szükség, mert nem fontos, hogy mindig ugyanabban az iskolában hallgasson órákat. Saját maga döntheti el, hogy melyik iskolában és kinél. De az sem fordulhat elő, hogy csak egyféle tárgyból képezze magát: így a minimum minden egyes tárgyból meghatározott. Mindenre meg kell adni a lehetőséget!

Hát én valahogy így képzelem el az "iskolát", a nevelést. De ez csak elmélet – lehet, hogy a gyakorlatban nem válna be. Ki tudja? Meg kell próbálni? De lehet, hogy mégsem!?

(Iskolai dolgozat, 1985)